

Інструкційна картка
для проведення лабораторного заняття з навчальної дисципліни
«Рослинництво»

Тема: Вивчення морфологічних особливостей, підвидів, груп гречки.

Мета роботи: Навчитися визначати види та підвиди гречки.

Ознайомитися з морфологічними особливостями культури.

Матеріали і обладнання: Сноповий та гербарний матеріал, лупи, пінцети, інструкційні картки.

Контрольні питання для допуску до роботи:

1. Перерахуйте культури, які належать до II групи.
2. Які особливості зернових культур II групи?
3. Скількома корінцями проростають зернові культури II групи?
4. Опишіть господарське значення гречки.

Завдання:

1. Ознайомитися з видами гречки.
2. Ознайомитися з підвидами гречки.
3. Ознайомитися з морфологією гречки.
4. Оформити звіт.

Методичні вказівки:

1-3. Гречка належить до родини *Polygonaceae* Juss, роду *Fagopyrum* Gaertn, який об'єднує диплоїдні ($2n = 16$) та тетраплоїдні ($2n=2$), одно- та багаторічні види.

Pl. 560

Renouée Sarrasin (blé noir), *Polygonum Fagopyrum* L.

У виробництві основне значення має один вид – гречка культурна (звичайна) – *Fagopyrum esculentum* Moench. Це однорічна рослина, в посівах якої як бур'ян трапляється другий однорічний вид – гречка татарська *F. Tataricum* Gaertn. Обидва види мають у каріотипі 16 хромосом. Гречка культурна і гречка татарська відрізняються один від одного за комплексом ознак (табл. 9).

Рис.36. Гречка, загальний вигляд рослини

Таблиця 9. Основні відмінні ознаки видів гречки

Ознаки	Гречка культурна	Гречка татарська
Суцвіття	Щиток	Нещільна китиця
Розмір квіток	Досить великі	Дрібні, малопомітні на рослині
Забарвлення	Біле, рожеве, червоне	Зеленувато-жовте
Запах квіток	Пахучі	Без запаху
Форма плодів	Чітко тригранна	Слабо тригранна
Поверхня граней плоду	Гладенька	Зморшкувата із поздовжньою борозенкою по середині
Характер ребер плоду	Гострі, гладенькі	Тупі в нижній частині горбкуваті

Вид *F. esculentum* Moench поділяють на два підвиди: звичайну (subsp. *vulgare* St.) і багатолисту (subsp. *multifolium*).

Підвиди добре відрізняються один від одного великим числом ознак.

Найважливіші морфологічні ознаки обох підвидів наведено в таблиці 10.

Таблиця 10. Основні відмінні ознаки підвидів гречки звичайної

Ознаки	Subsp. <i>vulgare</i> Stol.	Subsp. <i>multifolium</i> Stol.
Висота рослин	25-100 см	100-200 см
Товщина стебла	3-6 мм	близько 10 мм
Число вузлів стебла	6-12	18-25
Листки	дрібні, довжиною 2-6 см, жорсткі	великі, довжиною 5-10 см, тонкі
Жилки листка	зелені або червонуваті	зазвичай яскраво-червоні
Опушення по жилкам листка	малопомітне	добре помітне

До першого підвиду (*vulgare*) належать скоро- і середньостиглі форми з 8-12 міжвузлями, поширені в Європі й Америці. До другого підвиду (*multifolium*) належать пізньостиглі форми з великою кількістю міжвузлів (18-28), високорослі (100-200 см), які вирощують на Далекому Сході, в Індії, Китаї.

Підвид *vulgare* поділяють на дві різновидності: var. *alata* Vat. і var. *Aptera* Vat. Відмінності між різновидностями залежать від ступеня розвитку крил у

плодів та їх форми (рис. 1).

Плоди у різновидності *alata* крилаті, по ребрах добре помітні гострі крила (облямівки), завдяки яким межі плода здаються плоскими або навіть увігнутими. У різновидності *aptera* по ребрах крил немає (безкрилі) або вони розвинені дуже слабо, ребра тупі; межі сильно опуклі; плоди здаються роздутими. Сорти, які вирощують на Україні, належать до різновидності *alata*.

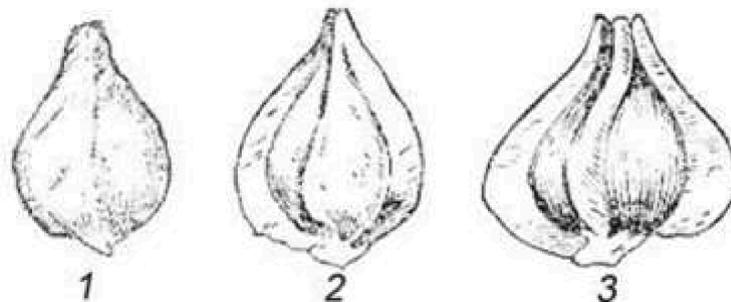

Рис.37. Ступінь розвитку крил у плодів гречки звичайної:
1 – безкрилі; 2 – крилаті; 3 – каймісті

Суцвіття – китиця, розміщена на квітконосі в пазусі листа. В найбільш розповсюджених сортів гречки китиці зібрані в щитки (рис. 38.) або напівпарасольки на верхівці стебла, причому бокові суцвіття у вигляді китиці можуть мати вильчасту або гілкувату форму.

Рис. 38. Форми суцвіття детермінантного та звичайного морфо типів суцвіть гречки: а – сорт Сумчанка – одинарна китиця; б – сорт Ярославна –

подвійна китиця; в – сорт Сімка – щиток

4. Оформити звіт у вигляді таблиці:

Вид гречки	Тип суцвіття	Розмір квіток	Забарвлення	Запах квіток	Форма плодів	Поверхня граней плоду	Характер ребер плоду

Питання для самоконтролю знань:

1. До якої родини належить гречка?
2. Який тип суцвіття є характерним для гречки?
3. У чому полягають відмінності між гречкою культурною і татарською?
4. Як називають плід гречки?